Vlaams Parlement

stuk **2162** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 20 augustus 2013 (2012-2013)

Hoorzitting

over het jaarverslag 2012 en de algemene werking van het Vlaams Fonds voor de Letteren

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Marius Meremans

verzendcode: CUL

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:
de heer Paul Delva, mevrouw Els Kindt, de heren Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Chris Janssens, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Jo De Ro;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Marius Meremans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:
de dames Vera Jans, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens, mevrouw Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Jan Penris, Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Jan Roegiers;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

INHOUD

I. Toelichting door het Vlaams Fonds voor de Letteren 4
II. Vragen van de commissieleden 12
1. Vragen van de heer Jo De Ro 12
2. Vragen van de heer Erik Arckens 13
3. Vragen van mevrouw Yamila Idrissi 13
4. Vragen van de heer Paul Delva 14
5. Vragen van de heer Bart Caron 14
6. Vragen van de heer Marius Meremans 15
7. Vragen van de heer Ward Kennes 15
8. Vragen van de heer Philippe De Coene 15
III. Antwoorden van het Vlaams Fonds voor de Letteren en bespreking 16
Gebruikte afkortingen 25

Op 13 juni 2013 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het Jaarverslag 2012 en de algemene werking van het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL).

I. Toelichting door het Vlaams Fonds voor de Letteren

Het jaar 2011 was volgens de heer *Jos Geysels*, minister van Staat en voorzitter van de raad van bestuur van het VFL, een scharnierjaar omwille van het afscheid van de directeur Carlo Van Baelen. In dezelfde periode liep het overleg met de minister over de beheersovereenkomst. Het jaar 2012 was dan ook een belangrijk jaar inzake de implementatie van de beleidsprioriteiten uit de beheersovereenkomst en de omzetting in beleidsplanning. Ook de operationalisering van bepaalde prioriteiten was aan de orde.

De heer *Koen Van Bockstal*, directeur van het VFL, licht het jaarverslag 2012 toe. Het oprichtingsdecreet omschrijft de decretale opdracht en de missie van het fonds. Het VFL steunt de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord. Op die manier helpt het fonds de sociaaleconomische positie van Vlaamse auteurs en vertalers te verbeteren. Het fonds is actief op de kruising van cultuur en economie.

Het beleid van het VFL is gericht op de ondersteuning van de creatie, de productie, de presentatie en de omkadering van Nederlandstalige literatuur. Hiertoe verleent het VFL subsidies, informatie en documentatie. Het VFL organiseert en financiert ook projecten, samenwerkingsplatforms en andere initiatieven.

De heer Van Bockstal stipt de drie kernwaarden van het fonds aan. Kwaliteit is de eerste en vormt meteen een moeilijk concept. Kwaliteit staat voor bewuste aandacht voor vernieuwing, lef, durf, literair avontuur en authenticiteit. Het VFL besteedt hier bewust aandacht aan, ook op het gebied van de website en digitale ontwikkelingen.

Het VFL richt zicht tot professionele auteurs en vertalers. Een professionele aanpak is een expliciete kernwaarde in alles wat het fonds doet. Het VFL draagt bij aan positief imago van professionele literatuurbeoefenaars.

De derde kernwaarde is diversiteit. Het VFL staat open voor vernieuwing, en voor verschuiving, vervaging en uitwissing van grenzen tussen genres. Het fonds is alert voor experimenten met nieuwe media. Diversiteit wordt ook nagestreefd op het gebied van doelgroepen en ingezette middelen. Zo wil het VFL meer activiteiten ontwikkelen rond de thema's interculturaliteit en armoedebestrijding.

De beheersovereenkomst blijkt bijzonder ambitieus. Tot de kerntaken behoort onder meer het toekennen van subsidies, met name via 28 verschillende subsidielijnen, waarvan 23 in het binnenland en 5 in het buitenland. Dit impliceert een professionele behandeling van meer dan 700 dossiers per jaar. Een andere kerntaak is het financieren van projecten. De heer Van Bockstal geeft als voorbeeld de organisatie van de Staat van de Poëzie. Deze samenwerking met het Poëziecentrum had als doel om na te denken over de toekomst van poëzie, zowel in de boekhandel als bij de uitgever, in het literair middenveld en in het onderwijs. Voorts ontwikkelt het VFL activiteiten en initiatieven en levert het bijdragen aan het beleid. Zo maakte het VFL deel uit van de stuurgroep die het project inzake de boekhandel en het aankoopbeleid van bibliotheken heeft begeleid op vraag van minister Schauvliege. Het fonds vervulde een klankbordfunctie. Het VFL zet samenwerkingsverbanden op en brengt ook advies uit over het letteren- en boekenbeleid.

Bijkomende taken in de nieuwe beheersovereenkomst, die de opdracht van het VFL verbreden, behelzen de verdere integratie van het boeken- en letterenbeleid en de managementondersteuning van het BoekenOverleg – een overlegplatform van alle relevante partners uit de boeken- en letterensector. Voorts wil het fonds het non-fictiebeleid verder uitrollen, wordt de buitenlandwerking verder uitgebouwd, en wordt extra aandacht besteed aan debutanten en strips. Het VFL wil zich uitdrukkelijk toespitsen op de maatschappelijke thema's democratisering van de literatuur, armoedebestrijding en interculturaliteit. Er gaat ook aandacht naar de algemene digitaliseringsproblematiek. Tot slot is gevraagd om meer de steunpuntcelfunctie op te nemen.

Voor de bijkomende taken heeft de minister uiteindelijk na onderhandeling in 75.000 euro extra voorzien. De gelijktijdig lopende besparingsronde beknibbelde echter meteen ook 69.000 euro, waardoor er slechts 6000 euro netto overbleef. Het VFL vindt het een spijtige zaak, maar wil er verder niet over zeuren. Er is een schrijven aan de minister gericht om aan te geven dat het VFL blij is met de ambitieuze beheersovereenkomst en te verzekeren dat men er alles aan doet om het maximum te realiseren met deze middelen. Tegelijk is gemeld dat het onmogelijk blijft om met 6000 euro alle bijkomende taken uit te voeren. Het fonds heeft gevraagd om sommige additionele taken on hold te mogen zetten tot bijkomende financiële middelen mogelijk worden. Op deze vraag heeft de minister bevestigend geantwoord.

Het budget van 2012 gaat uit van een dotatie van 3,76 miljoen euro. De belofte om de werkingskosten te beperken tot 26 percent van het budget is niet waargemaakt. Voor die kleine ontsporing tot 27 percent bestaat een goede verklaring. Het VFL nam afscheid van een personeelslid. Dit weerspiegelt zich in de werkingskosten, zeker omdat de organisatie geen sociaal passief heeft opgebouwd in het verleden. Het goede nieuws is dat de dotatie jaar na jaar groeide. Door verschuivingen naar aanleiding van de interne staatshervorming zouden nog meer middelen – onder meer voor de stripgids – van de provincie naar het VFL vloeien. Deze middelen zullen aan Strip Turnhout worden doorgegeven. De dotatie voor de Stichting Lezen wordt vanaf 2014 ook via het VFL verstrekt. Leesbevorderingsprojecten in het kader van het Participatiedecreet en de organisatie Leesweb komen eveneens onder de vleugels van het VFL terecht. Van de minister kreeg het VFL de toezegging dat er al een kleine voorafname zou gebeuren ten bedrage van 50.000 euro waarmee dan een persoon extra kan worden aangeworven om de Frankfurter Buchmesse voor te bereiden. Alles bij elkaar geteld, zouden de personeelskosten vanaf werkingsjaar 2014 dalen tot 14,8 percent. De totale werkingskosten zouden gereduceerd worden tot 23 percent. Dat is volgens de spreker bewonderenswaardig en tegelijk ook evident omdat de organisatie met belastinggeld werkt en zeer performant moet zijn.

Voor een detail van alle cijfers verwijst de heer Van Bockstal naar het jaarverslag. Hij wil wel ingaan op enkele merkwaardige evoluties. De werkbeurzen van de stripauteurs lijken behoorlijk afgezwakt, maar voor het lopende jaar zal het budget minstens 160.000 euro bedragen. Er zijn schommelingen, maar die zijn voor het betrokken jaar niet problematisch. Ze zijn te wijten aan het cyclische karakter van het creatieve proces.

De biografiebeurzen maakten een grote sprong voorwaarts door het ruime kwalitatieve aanbod van projecten. Voor het lopende jaar wordt dat veel minder door het kleiner aantal aanvragen. Bij de budgetopmaak is in overleg met de raad van bestuur beslist om daaraan minder geld te besteden.

Bij de literaire tijdschriften tekende zich een significante daling af. Dit is te wijten aan het feit dat één aspect anders is gerapporteerd, namelijk CeLT. De website van culturele en literaire tijdschriften is uit het budget van de literaire tijdschriften gelicht. Dat budget

opgeteld bij wat er nog staat ingeschreven, brengt het bedrag op exact hetzelfde als het vorige jaar.

De boekhandelsregeling is licht gezakt. De boekhandels hebben zelf minder gratis boeken besteld. Dat heeft het VFL niet onder controle.

Ook onder de noemer van de literaire organisaties zijn er belangrijke afwijkingen te constateren. Het verschil bedraagt 83.000 euro. Tot het jaar 2011 werd het focuspunt Jeugdliteratuur gefinancierd door het VFL. Sinds 2012 zijn die middelen toegevoegd aan de dotatie van de Stichting Lezen. Dat jaar kreeg het VFL er ook Strip Turnhout bij. Die twee bewegingen samen – 200.000 extra en 117.000 minder – betekenen een verschil van 83.000 euro.

Bij de subsidies buitenland wijst de heer Van Bockstal op het feit dat de vertaalsubsidies 20.000 euro lager zijn dan twee jaar eerder. De spreker waarschuwt voor voorbarige conclusies. Gemiddeld kost een vertaling 3500 tot 4000 euro. Het gaat dus om het relatieve aantal van vijf tot zes boeken minder in vergelijking met twee jaar eerder. Soms is het ook te wijten aan momentopnames waarin er sterker materiaal voorhanden is.

Het Vertalershuis in Antwerpen staat met een stijging genoteerd. Voor het volgende jaar wordt echter een daling aangekondigd. De locatie wijzigt van het Elzenveld naar een appartement in een residentieel flatgebouw en dat haalt de huurprijs naar beneden. Er zijn enkele investeringen nodig geweest, onder meer in meubilair. Vanaf 2013 komt het budget weer onder het bedrag van 50.000 euro.

Bij Angoulême zit er een groot verschil tegenover 2011. Dat heeft alles te maken met de voorbereidingen van de tentoonstelling La Boîte à Gand. Een stuk van de kosten is in 2012 al geboekt terwijl de tentoonstelling pas in 2013 in uitvoering is gegaan.

De heer Van Bockstal somt de realisaties in het kader van het geïntegreerd letterenbeleid op. Er is heel wat tijd en energie geïnvesteerd in de overeenkomst met de Stichting Lezen omtrent de samenwerking en de complementariteit. De overeenkomst is nog niet ondertekend, maar er is wel al een formeel akkoord. Bij de beheersovereenkomst van beide organisaties zou een addendum gevoegd worden om aan te geven dat leesbevordering ook in het kader van het geïntegreerd letterenbeleid wordt opgenomen. Het uitgangspunt is dat een gezond en bruisend Vlaams letterenveld een bijzonder goede voedingsbodem is om mensen tot lezen aan te zetten. Omgekeerd wordt een grote interesse in lezen beschouwd als een belangrijke voorwaarde voor hoogstaande literaire creatie.

Er is afgesproken op welke terreinen men prioritair wil samenwerken. In de eerste plaats gaat het om armoedebestrijding. De Stichting Lezen heeft veel meer ervaring op dat gebied dan het VFL. Tegen 30 september 2013 moet een concreet meerjarenactieplan klaar zijn.

Ook rond interculturaliteit zijn er plannen voor meer samenwerking. De Stichting Lezen neemt al initiatieven, specifiek gericht op leesbevordering onder bevolkingsgroepen van niet-oorspronkelijke Vlamingen. Projecten ter zake zijn onder meer de Boekbaby's, de Boekenboot en de Weddenschap. Het VFL zal nagaan hoe men bij de Vlaamse bevolking voor gelijkaardige stimuli kan zorgen. Het fonds plant ontmoetingen met veldorganisaties en wetenschappelijke instituten om na te gaan wat zij vanuit de praktijk aanraden. De duurzaamheid van een project is steeds een belangrijke factor. Het VFL streeft naar samenwerking met SDL aan de Universiteit Gent, CeMIS aan de Universiteit Antwerpen en het CTO aan Katholieke Universiteit Leuven.

De Stichting Lezen nam sinds 2007 de coördinatie van de Gedichtendag in Vlaanderen op zich. Zeker met een hernieuwde dynamiek, moet het Poëziecentrum hierin een centrale plaats innemen. Er is een poëzietafel opgericht met verschillende actoren: boek.be, de CANON cultuurcel, Behoud de begeerte, het middenveld, het VFL en de Stichting Lezen. Het is de bedoeling Gedichtendag te optimaliseren.

Het VFL wil ook op internationaal vlak nog beter samenwerken met de Stichting Lezen. De heer Van Bockstal verwijst naar het Europees leesbevorderingsplatform EU*Read en naar de opbouw van knowhow binnen IBBY – een internationaal netwerk van jeugdliteratuurspecialisten.

Het VFL en de Stichting Lezen streven ernaar om in 2015 met de twee besturen en directies eenzelfde pand te betrekken, genaamd het Huis van de Letteren. Het huis staat open voor alle andere relevante organisaties. Dit kan de coördinatie, de synergie en de werkingskosten ten goede komen, stelt de heer Van Bockstal. Zo kan men de middelen nog efficiënter op de doelstellingen richten.

Voor de leesbevorderingsprojecten die vooralsnog onder het Participatiedecreet ressorteren, bekijkt het VFL, samen met de Stichting Lezen, hoe in de toekomst alle subsidies via een adviescommissie en het fonds kunnen gebeuren. Dit zou kunnen met een nadrukkelijk reglement dat gezamenlijk wordt opgesteld.

De heer Van Bockstal vindt dat er al goede stappen zijn gezet op het gebied van interculturaliteit en armoede. Vanaf 19 augustus 2013 start bij het VFL een nieuwe medewerker. De helft van diens takenpakket wordt aan armoedebestrijding en interculturaliteit gewijd.

Eind september 2013 is vooropgesteld als deadline voor een concreet actieplan inzake armoedebestrijding. Er zijn gesprekken gevoerd rond het project Eenzame uitvaart. Dit initiatief gaat uit van dichters uit de Antwerpse regio, en kan uitgebreid worden naar onder meer Gent. Ze nemen op een waardige manier afscheid van mensen die in een totaalisolement zijn terechtgekomen en die zonder hun aanwezigheid zonder ook maar iemand in de buurt worden begraven. Het project is relevant en zichtbaar en het past in het kader van bewustzijnscreatie via literatuur. Daarnaast treedt het VFL op als facilitator voor de boekjes van Wablieft, die de commerciële sector wil afstoten. Er is ook de samenwerking met het Vlaams Netwerk tegen Armoede. Met het Minderhedenforum zijn gesprekken gepland. Met de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen is een stageproject opgezet.

Het VFL wil in zijn werking de nadruk leggen op laaggeletterdheid en moeilijk lezen. Het fonds is actief lid van de stuurgroep The Reader Organisation. Rond interculturaliteit wordt ook samengewerkt met wetenschappelijke instellingen. Er komt een project vanuit PEN Vlaanderen en SESAM, in samenwerking met scholen, migranten- en jongerenorganisaties in één of meer steden. Het onderzoeksproject met de Karel de Grote Hogeschool behelst het optimaliseren van de performantie van auteurslezingen, vanuit het standpunt van de school en van de bestemmeling. De hogeschool heeft toegezegd om hiervoor vijf studenten in te zetten. Een luik van hun onderzoek is uitdrukkelijk gericht op concentratiescholen en scholen met problemen inzake lezen.

De heer Van Bockstal gaat verder in op de boekhandelsregeling. Deze is volgens de spreker wel goed, als is daarmee het probleem van de onafhankelijke boekhandels niet opgelost. Dat is vooral te wijten aan de economische omstandigheden. Na evaluatie van de regeling zijn een aantal stappen gezet. De drempel voor de boekhandels is verlaagd. Men hoeft niet langer minstens drie activiteiten per jaar te organiseren. Zelfs met één activiteit

kan men nu instappen. De activiteitenenveloppe is tegelijk verhoogd en wie activiteiten rond poëzie of dichters opzet, krijgt een hogere vergoeding. Waar men voor tien activiteiten op jaarbasis 350 euro kreeg, zou men dan 500 euro krijgen. De enveloppeverhoging houdt een toename in van 3500 naar 4000 euro. Het is bovendien niet langer nodig om de tien activiteiten als dusdanig op te nemen. Men kan beslissen om 40 percent – of 350 euro maal 4, wat 1400 euro geeft – in één keer in te zetten voor een grotere activiteit, gerelateerd aan de betrokken boekhandel. Dat biedt de boekhandels mogelijkheden om met culturele centra en bibliotheken samen te werken. Het VFL vult daarmee de expliciete intentie in om die integratie te bevorderen.

Het gratis boekenaanbod kende een daling. In het verleden konden boekhandels alleen gratis exemplaren bestellen van boeken waaraan het VFL zelf productiesubsidie had gegeven. Er is beslist om het gratis boekenaanbod ruimer en flexibeler te maken, binnen het totaalpakket aan boeken dat in Vlaanderen verschijnt bij Vlaamse uitgevers, en specifiek ook voor de moeilijke genres zoals essayistiek, biografieën, poëzie, werk van debutanten enzovoort. Dat moet garanderen dat juist die boeken worden opgenomen in de boekenlijst. De keuze is vrij, maar er moeten wel minstens tien dichtbundels per jaar worden afgenomen. Er kunnen dus jaarlijks veertig gratis boeken worden afgenomen via het fonds, op voorwaarde dat 25 percent ervan poëzie is. Dat zal de poëzie niet redden, maar het is een duidelijk signaal dat het genre op een goede manier in de boekhandel vertegenwoordigd zou moeten zijn.

De heer Van Bockstal meldt dat de regeling met betrekking tot de auteurslezingen teruggekeerd is naar het VFL sinds januari 2013. Er zijn een aantal wijzigingen in het reglement aangebracht. Zo kunnen voortaan ook debutanten op de lijst staan. Een auteur kan in principe voor vijftien lezingen per jaar ondersteuning krijgen van het VFL. Uit een studie van de VAV is gebleken hoe belangrijk het aandeel van auteurslezingen is in het inkomen van auteurs. Daarom worden ook debutanten die nog geen twee boeken bij een professionele uitgeverij hebben uitgebracht, via een instapregeling toch toegelaten. Recent is het concept ook uitgebreid naar socioculturele verenigingen, en instanties uit de zorg- en de welzijnssector. Dat wordt sterk gewaardeerd. Het staaft ook de maatschappelijke betrokkenheid van literatuur. De auteurslijst is uitgebreid met ongeveer vijftig tot zestig auteurs. De criteria zijn aangepast om een grotere toegankelijkheid van de lijst te garanderen.

Een vernieuwde website en database zijn in ontwikkeling. Vanaf 1 januari 2014 int het VFL alle bedragen en betaalt het ook alles aan de auteur in één keer, wat de administratieve overlast danig moet beperken. Vooralsnog kwamen bijdragen van school of organisatie nog apart. Een éénpuntsdienst zal de klantvriendelijkheid bevorderen.

Voor de auteurslezingen wordt ook uitdrukkelijk samengewerkt met de CANON cultuurcel, Locus en de VAV. Ze willen de auteurslezingen stimuleren ten aanzien van de boekhandels. Zo kan de boekhandel een cultureel draaipunt worden en meer mensen aantrekken. De auteurslezingen zullen vaker een thematische benadering krijgen via samenwerking met onder meer de Boekenbeurs, de Gedichtenweek of Luisterpunt.

De literaire tijdschriften zijn volgens de heer Van Bockstal een bijzonder gevoelige materie met een lange geschiedenis. Na meer dan twee jaar is het fonds erin geslaagd om de aangepaste plannen voor te stellen tijdens een bijeenkomst waarop ze allemaal aanwezig waren. Er klonk slechts één licht dissonant geluid. De formele aanpak wordt vereenvoudigd. Het fonds verwacht van de tijdschriften voortaan een helder inhoudelijk en financieel plan. Ze moeten hun unieke positie kunnen aantonen. Als tijdschriften te dicht bij elkaar aansluiten – zeker inhoudelijk – dan wil het VFL een meer intensieve samenwerking of fusie aanmoedigen en die eventueel ook financieel honoreren. Een doorgedreven samenwer-

king met het onderwijs, bibliotheken en boekhandels wordt noodzakelijk en moet onderdeel uitmaken van het plaAandacht voor lezersaantallen, doelgroepen, communicatie en distributie blijkt voor de literaire tijdschriften niet zo vanzelfsprekend, stelt de heer Van Bockstal. Het nieuwe reglement werkt met harde, niet-vrijblijvende cijfers. Het voorziet in ondergrenzen, bijvoorbeeld voor lezersaantallen. Het cijfer van 300 wordt opgetrokken naar minstens 500 via abonnement of losse verkoop. Sommige literaire tijdschriften halen dat niet. Het gaat voor het VFL om ongeveer 250.000 euro in het jaarbudget. De heer Van Bockstal wil dat op een verantwoorde wijze besteed zien.

De literaire tijdschriften wordt bovendien gevraagd te onderzoeken hoe ze hun eigen inkomsten kunnen verhogen. In dat verband zijn minimumpercentages afgesproken, die een zeker aandeel van de subsidiesom vertegenwoordigen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen tijdschriften die alleen digitaal of ook op papier verschijnen. De percentages variëren tussen tien en twintig percent. Het hoogste bedrag wordt geplafonneerd. Twee tijdschriften krijgen daardoor de facto minder, maar volgens de spreker nog ruim voldoende.

In het reglement wordt een vast minimumtarief vastgelegd dat moet worden betaald aan de auteur per pagina in een tijdschrift. Dat strookt met de missie van het VFL rond de sociaaleconomische positie van auteurs en professionalisering van de sector. Het gratis schrijven voor tijdschriften is verleden tijd, net als de visie dat auteurs al lang blij zijn als ze gepubliceerd worden. De papieren drager wordt losgelaten. Dat impliceert niet meteen het verdwijnen van papieren versies, maar het zal geen noodzaak meer zijn. Het wordt mogelijk voor literaire tijdschriften om alleen nog digitaal, multimediaal of in een mix daarvan te verschijnen.

Ook voor de literaire tijdschriften geldt dat er meer aandacht wordt gevraagd voor poëzie. De kwalitatief hoogstaande uitgeverijen zijn van mening dat het belang van de tijdschriften als kweekvijver voor jong talent gestaag afneemt. Het VFL wil dat ze daarop opnieuw inzetten en ook over kwetsbare genres en hun leesbevorderende aspect nadenken.

De heer Van Bockstal zoemt in op het buitenlandbeleid van het VFL. De High Impact Tour – een tournee samen met het Nederlandse Letterenfonds – was een groot succes. Zes Vlaamse en Nederlandse auteurs werkten eraan mee. Dat wordt herhaald. Ook La Boîte à Gand is een waar succes dat tot eind juni 2013 loopt. Op het stripfestival in Aix-en-Provence liep een expo van Herr Seele waarmee men Cobra en het journaal haalde. De Publishers Tour Proza in Vlaanderen met een elftal belangrijke buitenlandse uitgevers, was een hit. De eerste resultaten worden intussen zichtbaar. Aardig wat titels worden opgevraagd en de belangstelling voor boeken en auteurs die de uitgevers hebben ontmoet, blijkt ernstig. Tijdens deze tour brachten ze een bezoek aan het soldatenkerkhof bij het Flanders Fields museum in Ieper, samen met Erwin Mortier en aan het Talbot House in Poperinge met Stefan Hertmans en Stefan Brijs. Dat is de deelnemende uitgevers bijgebleven. De boeken zouden alvast verder vertaling krijgen.

Het fonds gaat opnieuw naar de boekenbeurs van Peking in 2013. De illustratoren Ingrid Godon, Pieter Gaudesaboos en Kaatje Vermeire gaan mee. Ze vertegenwoordigen drie verschillende generaties, zijn verbonden aan verschillende uitgeverijen en hebben elk een andere tekenstijl. Het is de organisatoren opgevallen hoe rijk de cultuur van illustraties en geïllustreerde kinder- en jeugdboeken is. Er werd gevraagd om daarrond een programma op te zetten. De illustratoren zullen op de beurs en in een lagere school workshops geven voor kinderen. Er is een programma uitgewerkt met de Belgische ambassade, met onder meer boekhandels en professionele uitgevers. Met het Ullens Centrum voor Moderne Kunst in Peking wordt een avondactiviteit rond illustratoren georganiseerd.

Het concept Ken je buren is opgezet in samenwerking met het Nederlandse Letterenfonds en de NTU. De bedoeling is dat minder bekende Nederlandse en Vlaamse auteurs gekoppeld worden om een tournee te doen in Nederlandse en Vlaamse boekhandels. Er is een programma voorzien op Manuscripta in Amsterdam en op de boekenbeurs in Antwerpen. Een medewerkster van het VFL gaat op prospectie naar de boekenbeurs van Göteborg in Zweden en die van Guadalajara in Mexico. Die laatste is de grootste boekenbeurs van Zuid-Amerika en een belangrijke toegangspoort naar de Verenigde Staten, waar het Spaans stilaan even belangrijk wordt als het Engels. Via die weg kan men met Spaanse vertalingen gemakkelijker de Amerikaanse markt op.

Het nieuwe buitenlandbeleid werkt rond vier kernwaarden: kwaliteit, professionaliteit, diversiteit en duurzaamheid. Dat laatste betekent dat het fonds niet op korte termijn opgeeft als een beslissing om deel te nemen aan een boekenbeurs of om op een bepaald land in te zetten, niet meteen succes oplevert. Doorzetten is de boodschap om het buitenlandbeleid en het letterenbeleid te doen slagen. Dat impliceert soms grotere investeringen bij aanvang, waarvan pas na verloop van tijd de vruchten kunnen worden geplukt. Onder meer daarom is het VFL zeer omzichtig met het toevoegen van landen en beurzen aan de activiteiten.

Er is een spanningsveld tussen binnen- en buitenland. Alle subsidieregelingen worden in het binnenland voorgelegd aan commissies en zijn afhankelijk van kwaliteitscriteria. In het buitenland is de rol van de stafmedewerker van het secretariaat veel groter. Het fonds probeert de objectiviteit te allen tijde te vrijwaren. Dat is volgens de heer Van Bockstal geen zwakte van het fonds, maar juist een sterkte, zolang vooraf de krijtlijnen grondig doorgepraat zijn met de commissie. Het VFL speelt hier echter onmiskenbaar een economische rol.

Dat brengt de spreker bij het spanningsveld tussen economie en cultuur. Marktcorrectie in het buitenland betekent ironisch gezien ervoor te zorgen dat er überhaupt Vlaamse boeken worden uitgegeven in het buitenland. Het aandeel anderstalige uitgaven is in de Angelsaksische wereld opgelopen van 3,5 tot 4 percent. Moeilijkere genres gepubliceerd krijgen bij een buitenlandse uitgeverij, is derhalve niet eenvoudig. Het VFL speelt ook een rol in de ondersteuning van auteurs in het buitenland – al werkt dat niet meteen marktcorrigerend en hebben de bewuste auteurs het fonds in Vlaanderen niet meteen nodig. Er komt soms de kritiek dat het VFL kritischer zou moeten zijn. Het fonds wil de lat zeker niet te laag leggen.

Het buitenlandbeleid behelsde vooralsnog een vertaalbeleid, reissubsidies en vakbeurzen. Het VFL vond dat het iets meer kan en mag zijn. Het buitenlandbeleid volgt in de toekomst drie sporen. Het vertaalbeleid blijft en men gaat voor nog meer vertalingen in het buitenland. Tegelijk wil het VFL een presentatiebeleid voeren en meer aanwezig zijn op buitenlandse podia. De acht tot tien belangrijkste literaire festivals worden in kaart gebracht en er worden contacten gelegd. Het doel is om op jaarlijkse of tweejaarlijkse basis Vlaamse auteurs in het programma te krijgen, bijvoorbeeld via raamakkoorden. Het presentatiebeleid in het verleden was reactief: de auteur die een uitnodiging kreeg voor een festival vroeg om ondersteuning aan het fonds. Die ondersteuning werd toegekend in zoverre men het een relevant festival vond. De nieuwe aanpak veronderstelt proactiviteit in het uittekenen van de festivals die ertoe doen en het selecteren van auteurs die daaraan iets kunnen hebben in functie van de fase in hun carrière of de relatie met de uitgeverijen.

In het kader van het ontwikkelingsbeleid als derde spoor, behartigt het VFL het residentiebeleid – dat voordien onder de verantwoordelijkheid viel van het Agentschap Kunsten en Erfgoed. In nauwe samenwerking met Passa Porta wil het VFL een geïntegreerde aan-

pak uitwerken van het residentiebeleid binnen het buitenlandbeleid. Dat moet ervoor zorgen dat de auteurs die worden uitgezonden naar het buitenland veel nadrukkelijker passen binnen de beleidsprioriteiten van het fonds. Het maakt een betere afstemming mogelijk. Dat loopt volgens de heer Van Bockstal al uitstekend.

In het kader van de samenwerking met het Nederlandse Letterenfonds, dooft de cofinancieringsregeling uit. Er is zeer geregeld werkoverleg tussen de binnen- en buitenlandcel. Samen organiseren de fondsen vier vertalersprijzen: de Else Otten prijs in Berlijn, de Vondelprijs in Londen, de Phare du Nordprijs in Parijs en de Europese vertalersprijs die beurtelings in Amsterdam en Antwerpen wordt uitgereikt aan een verdienstelijke vertaler van een Vlaams of Nederlands boek. De Else Ottenprijs voor 2013 is uitgereikt aan een Nederlandse vertaalster die het boek Godenslaap van Erwin Mortier heeft vertaald naar het Duits. De toekenning gebeurt door een aparte jury van mensen uit de academische wereld. Behalve het in de bloemetjes zetten van de vertaler in kwestie, houdt deze prijs ook altijd een promotionele campagne in.

In samenwerking met het Nederlands Letterenfonds wordt de Vertalersgeluktournee georganiseerd. Vertalers van literair hoogstaande boeken uit eender welke taal, die zijn opgevallen bij critici en in de smaak zijn gevallen bij het publiek, doen in boekhandels hun verhaal over wat het betekent een boek te vertalen. De eerste versie van de tournee bleek te lonen. Het is de bedoeling de vertalers zichtbaarder te maken als vertegenwoordigers van een ondergewaardeerd beroep. De belangstelling voor het beroep wordt ermee aangezwengeld en de betrokkenen worden ervoor betaald. Tegelijk is het een uitstekende gelegenheid om de aandacht voor de diversiteit van vertaalde boeken in de boekhandel te doen opmerken. Het concept wordt doorgezet. De website Schwob is een Europese samenwerking met als doel meer vertalingen van kwalitatieve en moeilijker genres in het buitenland. Er maken al vijf letterenfondsen deel van uit.

De heer Van Bockstal gaat naar Dublin voor een bijeenkomst van Europese letterenfondsen. Hij wil daar onder meer een benchmarkoefening lanceren rond de verschillende letterenfondsen, via een vrij omvangrijke survey. De sessie van de meeting die hij zelf voorzit, draait rond de vraag hoe de letterenfondsen meer politiek gewicht in de schaal kunnen leggen voor vertalingen in de Europese Unie en hoe de letterenfondsen in die zin kunnen samenwerken. Men heeft de intentie de volgende Europese letterenfondsmeeting in het Vlaams parlement te organiseren in het voorjaar van 2014.

Met het Nederlandse Letterenfonds wordt in het najaar van 2013 een gezamenlijke conferentie georganiseerd rond het thema ‘aanbodverschraling en functie en betekenis van de boekhandel’. Met de NTU is afgesproken om het geïntegreerde taalbeleid en de aansturing van het ELV grondig te evalueren om het nog performanter te maken. Ook over een gezamenlijk werkplatform voor literaire tijdschriften wordt nagedacht.

In het licht van de Frankfurter Buchmesse zou de heer Van Bockstael het evident vinden dat er een gemeenschappelijke buitenlandwebsite wordt ontwikkeld met informatie over boeken en auteurs. Hij noemt het een one stop adress, waar buitenlanders of buitenlandse uitgevers de nodige informatie kunnen vinden over elk boek.

Het project High Impact dat succes kende in Engeland wordt doorgetrokken in Centraal-Europa, allicht in Wenen, Praag en Berlijn. Er is ook een gezamenlijke prospectie van de fondsen gepland in Caïro. Bij Rusland en Brazilië staat nog een vraagteken.

Het jaar 2014 staat in het teken van Wereldoorlog I. Zo groeide het idee bij het VAF en het VFL om een wedstrijd te organiseren in het kader van vrede. Bij het VAF werd

begin 2013 een wedstrijd voor animatiefilms uitgeschreven. Dat genre kan ondersteuning gebruiken. Het doel is filmpjes te maken van één minuut met als thema vrede. Eenmaal klaar, zorgt het VFL ervoor dat de filmpjes bekeken kunnen worden. Er wordt een poëziewedstrijd aan gekoppeld met als opdracht om bij de filmpjes poëzie te schrijven. Met Canvas en Kinepolis is er al een akkoord voor de uitzending. Achteraf zou een boek worden uitgegeven waarin met de vijftig beste gedichten uit de wedstrijd staan, en een overzicht van 100 tot 125 gedichten van Vlaamse, Nederlandse en internationale auteurs over wereldoorlog I. De Bezige Bij in Antwerpen en het Poëziecentrum in Gent zijn laaiend enthousiast over het concept en willen er graag mee instappen. Ook Jozef Deleu heeft zijn medewerking toegezegd. De heer Van Bockstal is ervan overtuigd dat het een prachtig project wordt. Het wordt op diverse plaatsen gepresenteerd. In de Lokettenzaal van het Vlaams Parlement wordt najaar 2014 een tentoonstelling van het Vlaams Vredesinstituut ingepland, waar dan ook de dichtbundel officieel kan worden voorgesteld. Men denkt aan 11 november als symbolische datum. Ook in boekhandels zouden activiteiten worden georganiseerd.

Het verheugt het VFL dat de Vlaamse Regering besliste om de kandidatuur voor gastland van de Frankfurter Buchmesse in 2016 goed te keuren. Er zou een beschermcomité worden opgericht met daaronder een adviesraad, samengesteld uit alle belangrijke partners: de Vlaamse auteurs- en uitgeversverenigingen, Flanders DC en het overlegcentrum creatieve industrie, de cultuurcel internationaal, de NTU en de Vlaamse vertegenwoordiger in Duitsland. Het VFL en het Nederlandse Letterenfonds zitten daar ook in, aangezien ze gezamenlijk voor de aansturing instaan.

De organisatie zal aanwervingen en investeringen vergen. Een eerste inschatting van het budget brengt de heer Van Bockstal op 6 miljoen euro, waarvan Vlaanderen en Nederland elk de helft zouden dragen. Het is tevens de bedoeling 20 tot 25 percent van de middelen in de privésector te zoeken. Tussen het Nederlandse Letterenfonds en het VFL is er een akkoord gesloten om bij gelijkwaardigheid van kandidaten voor een Vlaamse curator te kiezen. Over de identiteit van de curator is nog niets bekend.

II. VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN

1. Vragen van de heer Jo De Ro

De heer *Jo De Ro* waardeert de begeestering van de heer Van Bockstal. Het jaarverslag is leesbaar geformuleerd. Een nieuwigheid in het jaarverslag is de crowdfunding. Hij vraagt zich af of er hiervoor een netwerk wordt opgezet en of men denkt in de richting van jeugd- en kinderboeken? Hij kan zich vinden in de stelling dat een beleid voor het buitenland anders wordt gevoerd dan dat voor het binnenland en dat correctie op een ander manier moet gebeuren. Is er in dat verband ook structurele samenwerking met partners zoals F.I.T., Vlaanderen Internationaal, het netwerk van Vlaamse vertegenwoordigers enzovoort?

De grootste bedreiging voor wie de letteren een warm hart toedraagt, is volgens de heer De Ro niet zozeer de economische crisis, maar wel de spijtige vaststelling dat jongeren steeds minder graag lezen. Het VFL is betrokken bij de rondetafel die door Onderwijs is georganiseerd over leesbevordering. In het kader van het lidmaatschap van de stuurgroep The Reader Organisation, vraagt het lid zich af of er met de methodes die hij van Jane Davis heeft gezien, een vergelijkbaar en haalbaar effect gegenereerd kan worden in Vlaanderen, zowel bij volwassenen als voor jongeren.

2. Vragen van de heer Erik Arckens

De heer *Erik Arckens* refereert kort naar de oprichting van het Modefonds, dat zaaikapitaal aan de modewereld wil aanreiken. Het VFL is goed bezig. Het verslag is ook helder. Vijf boekhandels in Vlaanderen zijn plots gesloten. Het VFL noemt drie maatregelen die het zelf kan nemen binnen het kader van zijn werking. In welke mate zijn die maatregelen echt mogelijk en werken ze niet marktverstorend? De heer Arckens vindt de maatregelen zelf wel positief, maar heeft vragen bij de legitimiteit ten opzichte van andere boekhandels. Het probleem van de kwaliteitsboekhandels lijkt meervoudig. De markt is niet groot genoeg. De impact van het internetboek blijkt veel beperkter dan gedacht, namelijk 7 tot 8 percent. Crowdfunding wordt vermeld als mogelijke piste, maar men moet nader bekijken of die weg wel zo realistisch is. Het draagvlak voor literaire activiteiten is in Vlaanderen niet zo groot.

Het stripverhaal duikt herhaaldelijk op in het verslag. Het VFL ziet Vlaanderen als pionier in de wereld op het gebied van strips en prentenboeken. Volgens de heer Arckens heeft Vlaanderen echter vooral een traditie van krantenstrips. Het betere stripverhaal heeft in Vlaanderen niet de status die het historisch wel heeft in het Franstalige taalgebied. Er is ook zoiets als een stripeconomie daaromtrent. De subsidie-idee lijkt de heer Arckens niet slecht, maar hij twijfelt of er wel een gunstige omgeving voor is. In de jaren zeventig waren er in Vlaanderen nog een aantal gespecialiseerde striptijdschriften op de markt, maar die zijn verdwenen. In welke mate is de stripsector in Vlaanderen in crisis? Voor de kinderstripsector lijkt het wel snor te zitten, maar wat met de rest? De heer Arckens vraagt wat het VFL in deze kan betekenen.

De heer Arckens vindt het Vertalershuis een prima initiatief. Kan het VFL ook definitief een pand aankopen? Het buitenlandbeleid leek tot voor kort nogal ad hoc gevoerd, maar ook hij ziet het op kruissnelheid komen. Hij vraagt of het mogelijk is om van het beleidsplan dat eind 2013 zou worden voorgelegd, al enkele krijtlijnen te schetsen. Met betrekking tot de besparingen die op handen zijn, wil het lid weten wat de gevolgen zijn voor de samenwerking met het Nederlandse Letterenfonds. Hoe speelt het VFL daarop in? Bij het vertaalbeleid vindt de heer Arckens het onderzoek naar projecten in nieuwe focuslanden zeer boeiend. Hebben de reeds geleverde inspanningen al iets opgeleverd inzake ontsluiting van nieuwe gebieden en markten?

3. Vragen van mevrouw Yamila Idrissi

Mevrouw *Yamila Idrissi* is zeer blij met de stappen die zijn gezet in de richting van een echt beleid rond interculturaliteit. Het feit dat er ook in het personeelsbestand rekening mee wordt gehouden, door de aanwerving van een extra medewerker, is een mooi begin. Vijftig percent van de taken van die medewerker zouden specifiek gericht zijn op interculturaliteit en armoede. Met alle activiteiten van het VFL, vraagt ze zich af of het haalbaar is om die opsplitsing met andere taken te maken.

Het streven naar duurzaam beleid steunt mevrouw Idrissi ten volle. Ze ziet dat in de praktijk gerealiseerd door de wetenschappelijke input via de samenwerking met drie universiteiten. Ook de wedstrijdformule lijkt haar zinvol om talenten te ontdekken bij nieuwe groepen. Het wakkert het schrijfplezier ook aan.

Volgens mevrouw Idrissi is het van wezenlijk belang dat het VFL ook betrokken is en mee de discussie determineert rond de islam en het progressieve denken daaromtrent. Vooralsnog kan dergelijk werk niet in het Nederlands gelezen worden. Uitgeverijen gaan ervan uit dat er geen markt voor is. Het lijkt haar een rol bij uitstek voor het VFL om daarin

stappen te zetten en de vertaling van die werken te stimuleren. Ze informeert naar hoe het VFL daartegenover staat.

Crowdfunding en cultuur moeten zich volgens mevrouw Idrissi als partners nog bewijzen. Ze is wel blij met de oprichting van het platform en is benieuwd naar de aanpak. Kan men de ideeën over verdere uitrol al wat toelichten?

Ook mevrouw Idrissi gaat in op de besparingen in Nederland. Toen die werden aangekondigd, leefde de vrees dat Nederlandse auteurs meer bij het VFL zouden aankloppen voor subsidie. Was die bezorgdheid terecht? Zijn er mechanismen in werking gesteld om dat te voorkomen?

Het verheugt mevrouw Idrissi enorm dat de Vlaamse Regering toegezegd heeft wat betreft de Frankfurter Buchmesse. 2016 zal een scharnierjaar worden voor de Vlaamse boekenwereld. Ze heeft alle vertrouwen in wat het VFL daaromtrent doet en voorbereidt. Ze waardeert de voorzichtige ramingen, maar zou graag een beeld krijgen van de mogelijke return.

4. Vragen van de heer Paul Delva

De heer *Paul Delva* vindt het jaarverslag een boeiend werkstuk. Voor de literaire tijdschriften zijn de subsidies gestaag afgenomen met vijftien tot twintig percent. Voor de periode 2014-2015 is een nieuw reglement opgesteld, dat onder meer voorziet in een plafonnering van het hoogste bedrag op 60.000 euro. Het lid vraagt naar een inschatting van de verhouding tussen de afname van de subsidies en het nieuwe reglement.

De benchmarking met de buitenlandse fondsen lijkt de heer Delva een bijzonder zinvol initiatief dat al langer door de commissie werd gevraagd. Hij kijkt uit naar de resultaten en hoopt dat het als precedent kan gelden voor tal van sectoren binnen het Vlaamse beleid. In de presentatie mist de heer Delva informatie over de literaire canon. Is er nog vooruitgang geboekt ter zake? De Vlaamse boekenmarkt wordt opgesteld door Boek.be. De verkoop van fysieke boeken via het internet blijkt in Vlaanderen nog altijd vrij laag in vergelijking met de buurlanden. Het lid leidt daaruit af dat er toch nog een groter potentieel is. Is er een inhaalbeweging bezig voor de internetwinkels? Zo ja, is dat volgens hem weer negatief voor de boekhandels.

De heer Delva leest dat de globale boekenverkoop in Vlaanderen afneemt met 1,4 percent. Hij vraagt om te specifiëren of het gaat om het aantal boeken of over de omzet. Hij wil ook graag weten hoe Vlaanderen zich positioneert tegenover de buurlanden.

5. Vragen van de heer Bart Caron

De heer *Bart Caron* spreekt een algemene appreciatie uit voor het jaarverslag en de presentatie. De betrokkenheid en de dynamiek zijn voelbaar. Hij ziet ook een enorme creativiteit en een terechte ambitie. De nieuwe stijl bevalt prima en is zeker meer extravert. Het buitenlandbeleid blijkt ambitieus en dat onderschrijft het lid volkomen. Hij meent dat Vlaanderen daaraan toe is. Het team zit goed en de prospectie loopt goed. De effecten van de inspanningen zullen zich zeker doorzetten.

In het globaal overzicht merkt de heer Caron dat 27 percent van het budget naar werkingskosten gaat. Hij vraagt of de heer Van Bockstal hiermee tevreden is. Met betrekking tot de beoordeling van literaire beurzen en andere manifestaties, wil het lid weten welke de evoluties en tendensen zijn, inzake klachten of negatieve opmerkingen. Hoe gaat het VFL daarmee om? Hij vraagt tevens een verdere toelichting van het vernieuwde tijdschriftenbeleid.

In de nieuwe beheersovereenkomst is ruimte gemaakt voor non-fictie en een beleid daarrond. De heer Caron vindt de opdracht om dit binnen dezelfde enveloppe te realiseren, problematisch. Uit de cijfers leidt het lid af dat er wel meer geld gaat naar beurzen voor auteurs, maar tegelijk minder wordt gegeven aan literaire organisaties en evenementen. Hij vraagt over deze zaken wat meer duiding aan de heer Van Bockstal.

De vertaalbeurzen blijken over een periode van twee tot drie jaar ook met 17 tot 20 percent gedaald. Is dit een conjunctureel of en structureel gegeven en wat zijn de beleidslijnen ter zake?

Het geïntegreerde letterenbeleid is steeds door de minister verdedigd. De Stichting Lezen zal nauwer betrokken worden bij het VFL. De heer Caron vraagt of het klopt dat het niet de bedoeling is dat de stichting in het fonds integreert, maar dat de financiering ervan wel via het fonds verloopt. Geeft dat dan ook een andere verstandhouding?

De auteurslezingen komen er extra bij, bovenop het huidige werkvolume. Komen ook een deel werkingsmiddelen mee? Wil men ter zake ook het beleidsroer omgooien? De heer Caron verwijst naar de omstreden status van de auteurslezingen en de selectie bij de Stichting Lezen.

Het project over Wereldoorlog I vindt de heer Caron zeer bijzonder en een mooi voorbeeld van hoe een organisatie zoals het VFL zijn maatschappelijke rol kan waarmaken. Het maakt tegelijk de organisatie zelf en de auteurs zichtbaar. Dat is erg positief. Hetzelfde geldt voor de aanpak rond interculturaliteit. De heer Caron wil tot slot ook absoluut zijn steun uitspreken voor de ambities van Vlaanderen en Nederland inzake de Frankfurter Buchmesse.

6. Vragen van de heer Marius Meremans

De heer *Marius Meremans* sluit zich aan bij de appreciatie van de commissieleden over wat het VFL doet en ook bij de vraag naar crowdfunding. Ook hem boeit de informatie over de literaire canon. Met betrekking tot de besparingen, heeft hij de indruk dat men in Nederland niet altijd de noodzaak inziet van samenwerking met Vlaanderen. Ook qua taalgebruik blijken de bevolkingsgroepen uit elkaar te groeien. Dat wil het lid blijven aanhalen, zeker in het licht van een verdere Europese integratie.

Het e-boek kende een stijging van 74 percent, maar beslaat nog altijd maar 0,72 percent van het marktaandeel. In andere landen zoals Nederland is er een sterke toename en elders ook. De heer Meremans vraagt of dat al dan niet verder gepromoot wordt.

7. Vragen van de heer Ward Kennes

De heer *Ward Kennes* zegt dat tijdens de vergadering van de IPC van de NTU in Den Haag de verandering in de samenwerking tussen het Nederlandse Letterenfonds en het VFL ter sprake kwam. Hij had toen begrepen dat Vlaamse en Nederlandse auteurs bij hun respectieve fondsen moeten aankloppen voor ondersteuning. Hij vraagt zich af wat de regeling is voor Nederlandstalige auteurs die in het buitenland wonen. Hij stelt de vraag of de nationaliteit, de studies, de woonplaats of andere zaken als referentie worden genomen.

8. Vragen van de heer Philippe De Coene

De heer *Philippe de Coene* vraagt naar de samenwerking met het Netwerk tegen Armoede. Kan de heer Van Bockstal al zicht bieden op de acties die zijn opgestart of in het vooruitzicht liggen? De link met armoede lijkt het lid niet evident, maar wel zeer boeiend.

III. ANTWOORDEN VAN HET VLAAMS FONDS VOOR DE LETTEREN EN BESPREKING

De heer *Koen Van Bockstal* licht de stand van zaken rond crowdfunding toe. Nadat de opdracht is gegeven door de minister, werd een stuurgroep opgericht met onder meer het Agentschap Ondernemen, Cultuurinvest, de VAV, de VUV en de CANON cultuurcel. In samenspraak met het departement is bepaald hoe men dat zou opstarten. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek bleek met iets gelijkaardigs bezig. Met het oog op efficiëntie, is uiteindelijk beslist om geen apart crowdfundingplatform op te zetten. Het wordt een gezamenlijk project. De aanbestedingsprocedure is intussen rond. Er is beslist met een juryverslag dat men in zee gaat met de mensen van Voordekunst. Het is het meest efficiënte, en zowel inhoudelijk als financieel het meest optimale crowdfundingplatform in Nederland. Er is een oproep gelanceerd om voorstellen te doen. Anders dan bij de werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, zullen de projecten intensief begeleid worden. Men wil de kritische parameters definiëren die nodig zijn om een project succesvol te maken. De reacties blijven enigszins uit. Er zijn al projecten binnen, maar niet veel. Crowdfunding is nog een vrij ongekend concept. De website is nog te weinig aantrekkelijk. Het media- en communicatieluik moet beter worden aangepakt. Het VFL schreef intussen media- en communicatiebureaus aan. De oproep voor mogelijke projecten loopt af. Begin oktober wil men het concept en de gekozen projecten voorstellen aan een breed publiek, samen met de minister en de mensen van de projecten. Er wordt nadien een rapport opgesteld waaruit men kan leren welke factoren belangrijk zijn. De heer Van Bockstal wil het een eerlijke kans geven, maar kan niet garanderen dat het ook lukt. De intensieve begeleiding maakt wel dat meteen wordt aangevoeld waar men op problemen botst.

Mevrouw *Yamila Idrissi* stelt dat binnen de commissie een resolutie over crowdfunding voorbereid wordt. Daarin wordt aangeraden met proeftuinen te werken, zoals in voorliggend geval. Voorts wordt ook gepleit voor een degelijke informatiecampagne vanuit de overheid. Tot slot denkt men ook nog aan een soort van label of keurmerk, om vertrouwenwekkend te werken, zonder als overheid garant te moeten staan.

De heer *Koen Van Bockstal* stipt aan dat het Agentschap Ondernemen al geruime tijd bezig is met onderzoek naar de wettelijk te vervullen modaliteiten en de financiële en juridisch-technische aspecten. Dat onderzoek zou bijna afgerond zijn. Dat er geen echt verwachtingspatroon is, is positief, omdat het een echte leerervaring kan zijn, waarover teruggekoppeld wordt naar de minister.

Het netwerk van Vlaamse vertegenwoordigers is formeel uitgenodigd in Berchem bij het VFL om te bespreken hoe een betere samenwerking mogelijk is. Het succesvolle project High Impact werd in samenwerking met de Vlaamse vertegenwoordiger in Engeland opgezet. Het VLF werkt ook goed samen met de vertegenwoordiger in Berlijn. De spreker vermeldt ook speciaal de samenwerking met de heer Vandermarliere in het kader van La Boîte à Gand. Voor Vlaanderen Internationaal geldt hetzelfde.

Over F.I.T. kan de heer Van Bockstal echter niet onverdeeld positief zijn. Hij is blij dat met F.I.T. officieus kan worden samengewerkt aan het project Books of the World dat wordt gecoördineerd door de VUV. De directrice van F.I.T. stipte echter aan dat ze eigenlijk niet rechtstreeks met het VFL mogen samenwerken, omwille van het feit dat het VFL voor meer dan vijftig percent gefinancierd wordt door de Vlaamse overheid. Strikt genomen is dat vanuit de regelgeving dan wel zo, maar de heer Van Bockstal gaat uit van de culturele opdracht die in de beheersovereenkomst van het VFL is ingeschreven. Het VFL heeft stricto sensu geen enkele economische opdracht te vervullen. De VUV gaat voor het eerst mee naar China, maar voordien moest het VFL optreden als vertegenwoordiger van het Vlaamse boekenvak. En dan moet het in een economische rol stappen. Onrecht-

streeks kan het VFL via een kick back-regeling een deel van die middelen recupereren via de VUV. Het is voor de spreker wel ongemeen frustrerend dat hij formeel met F.I.T. niet eens mag praten. Het gebeurt wel, ook omdat de minister het zelf voorstelt. Het is aan de politiek om de formele grendels te doen verdwijnen. De heer Van Bockstal denkt dan uiteraard niet aan dubbele subsidiëringsmogelijkheden, maar veeleer aan het verkrijgen van inkomsten vanuit een ander beleidsdomein als er taken worden opgenomen die niet tot het cultuurdomein behoren.

Mevrouw *Yamila Idrissi* vraagt waarom het VFL niet met F.I.T. zou mogen praten.

De heer *Koen Van Bockstal* meent dat dat is vanuit de vrees voor dubbele subsidiëring. Hij kan echter aantonen dat dat totaal niet het geval is. Hij geeft het voorbeeld van een uitspraak van het F.I.T. dat men met het VAF zelfs helemaal niet praat.

De heer *Bart Caron* verwijst naar een gelijkaardig twistpunt inzake het geïntegreerd buitenlandbeleid voor de Vlaamse televisieseries (*Vragen* Vl.Parl. 2012-13, nr. 1739 en 1743). F.I.T. liet ter zake weten dat ze Vlaamse films en fictieseries geen interessant exportproduct vinden. Dat vindt het lid getuigen van een onwaarschijnlijk conservatief economisch denken inzake buitenlandbeleid. Vertegenwoordigers van die producten lopen geregeld tegen een muur, en dat terwijl er wel degelijk potentieel aanwezig is, ook commercieel en economisch.

De heer *Koen Van Bockstal* vindt het een scheeftrekking dat er geen rechtstreekse samenwerking met F.I.T. kan zijn. De spreker hoopt dat er wel een positieve samenwerking rond de Frankfurter Buchmesse kan zijn, omdat anders kansen worden gemist. Het is een bij uitstek economische activiteit.

De heer *Jos Geysels* steunt de opmerkingen van een aantal commissieleden. Voor een aantal zaken die met cultuur en in het bijzonder kunsten te maken hebben, blijkt Vlaanderen zeer gewild in het buitenland. Hij vindt het zonde dat voor kunstvormen die met taalgebonden cultuur te maken hebben, bij de betrokkenen en het beleid, het inzicht ontbreekt om de mogelijke economische return te zien. De cijfers wijzen uit dat de letteren- en boekensector nog altijd 6000 tot 7000 mensen tewerkstelt. Het voorbeeld van het VAF en andere kan volgens de heer Geysels een opening bieden om intellectueel en beleidsmatig in te breken in andere domeinen.

Mevrouw *Yamila Idrissi* is ervan overtuigd dat de commissie zich van dat feit wel degelijk bewust is, en de minister van Cultuur ook, maar anderen hebben nog een zetje nodig.

De heer *Jos Geysels* wil gewoon niet specifiek departementen aanwijzen, maar algemeen de opmerking maken.

De heer *Koen Van Bockstal* beaamt dat leesuitdaging en leesplezier zeker bekommernissen van het VFL zijn. In het kader van het geïntegreerd letterenbeleid en de samenwerkingsovereenkomst met de Stichting Lezen, wil het VFL zich uitdrukkelijk samen met anderen over het probleem buigen. Er zijn vele uitdagingen en die moeten via een geïntegreerde aanpak met alle partners tot een goed einde gebracht worden. De spreker meent dat de verhouding tot de Stichting Lezen inderdaad ten goede zal veranderen. De beide organisaties zullen veel dichter bij elkaar staan. Formele overeenkomsten zijn voor de heer Van Bockstal belangrijk, maar dan alleen op het ogenblik dat er problemen opduiken. Hij gelooft niet in problemen, maar wel in uitdagingen. Als organisaties elkaar kunnen versterken in een complementaire samenwerking, dan lukt alles wel, al zijn er onderweg allicht ook wel eens mislukkingen te verteren. Het VFL gelooft vooral in de kracht van

samenwerking en het positieve verhaal dat een dynamiek brengt. Binnen de samenwerking met de Stichting Lezen wordt derhalve de integriteit van de organisatie niet in vraag gesteld. Er worden opportuniteiten gezocht om samen sterker te staan.

The Reader Organisation is opgestart, maar is nog bijzonder pril. Er is een projectsubsidie vanuit het Participatiedecreet. Men hoopt op verlenging. In die zin is ook een advies voorhanden van de Commissie Leesbevordering in het kader van het Participatiedecreet. De heer Van Bockstal zou het wel erg vinden als dat alleen onder de noemer leesbevordering zou terechtkomen. Het gaat erom via lezen met bepaalde thema's bezig te zijn, maar The Reader Organisation ziet zichzelf niet alleen als een organisatie die zich alleen met leesbevordering bezighoudt. Ze kan een belangrijke rol opnemen in de welzijns- of gezondheidssector en kan een methodologie worden om zwakke mensen in de samenleving zelfrespect aan te leren en sterker in het leven te doen staan. Die functie benadrukt de maatschappelijke betekenis van lezen en de letteren. Hoe dan ook wordt de Stichting Lezen daar nauw bij betrokken. Een aantal medewerkers ervan hebben ook de cursus ter zake gevolgd.

De heer Van Bockstal antwoordt het volgende op de vraag in welke mate er marktverstoring is ten opzichte van andere boekhandels. Ongeveer zeventig boekenwinkels kregen van het VFL het A-kwaliteitslabel. Daartoe behoren ook dertig Standaard Boekhandels. Die willen zelf niet dat de naam expliciet wordt vermeld en dat is derhalve ook niet zichtbaar. De spreker benadrukt dat de boekhandelsregeling in elk geval geen kruistocht is tegen de Standaard Boekhandel. Een aantal van de vestigingen vertegenwoordigt wel de rol van onafhankelijke boekwinkel in kleinere steden en gemeenten. Door de machtspositie van ketens kunnen deze echter wel wegen op de kortingspolitiek ten aanzien van scholen en bibliotheken. Dan treden de ketens marktverstorend op.

De heer Van Bockstal is wel te vinden voor een gereglementeerde boekenprijs. Daarmee doelt hij niet op een vaste boekenprijs. Een gereglementeerde boekenprijs kent verschillende elementen. Ten eerste mag er gedurende de eerste zes maanden van de verschijning een korting van maximaal tien percent aan de consument gegeven worden. Grote ketens zien een boek alleen als een middel om klanten te lokken die allerhande andere items aankopen. De rest wordt duur betaald. Het boek neemt de klant goedkoop mee. Ook Standaard Boekhandel is vragende partij voor een gereglementeerde boekenprijs in die eerste zes maanden. Ten tweede betekent de gereglementeerde boekenprijs ook dat de korting aan scholen en bibliotheken gelimiteerd wordt. Voor de onafhankelijke boekhandels maakt die tak van hun activiteit juist het onderscheid tussen failliet gaan of overleven. De heer Van Bockstal geeft toe dat men het in dat verband wel eens niet zo nauw neemt.

De heer *Philippe De Coene* staat achter de voorgestelde visie, maar stelt dat het enige zwakke element in de redenering inhoudt dat voor onderwijsinstellingen een te hoge factuur moet worden vermeden. Lokaal zijn de potjes niet zo vet en er is derhalve een creatieve oplossing nodig voor dat knelpunt.

De heer *Koen Van Bockstal* weet uit ervaring dat als een bestuurlijke entiteit beslist de kwaliteitscriteria mee laten tellen, dat dan ook kan. Als er waarde gehecht wordt aan het boek en aan de diversiteit van het boekenaanbod, kan men de vraag stellen of de overheid daar op de meest consequente manier mee omgaat. Het elementair beginpunt van de keten zijn de auteurs, de vertalers en de illustratoren. Hij geeft ter overweging mee dat er vanuit de Vlaamse overheid 155 miljoen euro naar de bibliotheken gaat, die de onafhankelijke boekhandel en daarmee ook de diversiteit van het boekenaanbod potentieel onder druk zetten.

De heer *Bart Caron* stelt dat de Europese regelgeving rond overheidsopdrachten toelaat een evenwichtig beleid te voeren inzake prijs en kwaliteit. Wie te zeer focust op de prijs, vergeet dat de kwalitatieve dimensies ondergesneeuwd raken. Het gaat dan bijvoorbeeld om dienstverlening bij de levering enzovoort. Vlaanderen besteedt al jaren geld aan bibliotheken via het lokale cultuurbeleid. Het gaat niet rechtstreeks naar de bibliotheken. Het komt terecht in de gemeentelijke kas voor de gemeentelijke openbare bibliotheken. Bij aankoop van boeken kijken de financiële dienst en de schepen van Financiën mee. De heer Caron stelt dat andere dan kwaliteitsargumenten veel zwaarder doorwegen. Hij pleit ervoor een globale aanpak van alle spelers te ontwikkelen en de lokale besturen met modelbestekken te bombarderen.

Tegelijk hebben ook de bibliothecarissen een verantwoordelijkheid volgens de heer Caron. Het is veel eenvoudiger met één leverancier te werken, waarmee ze een nauwere band ontwikkelen, dan met diverse boekhandels in de stad. Het lijkt hem een goed idee mochten de minister van Cultuur, de minister van Binnenlands Bestuur, het VFL, Locus, de VUV, de onafhankelijke boekhandels en alle andere partijen rond de tafel gaan zitten om een degelijk instrumentarium te ontwikkelen en hiervoor een goede sensibiliseringscampagne rond te ontwikkelen. Een doortastende geïntegreerde aanpak binnen het wettelijke kader is noodzakelijk. Het lid wijst erop dat voor kleine boekhandels in het verleden vaak dertig percent van de omzet afkomstig was van één koper, namelijk de openbare bibliotheek uit de omgeving. De heer Caron meent dat het VFL een neutrale en centrale rol kan spelen in dat verhaal. Het gaat erom de lokale besturen, de bibliothecarissen en de onafhankelijke boekhandels te betrekken.

De heer *Koen Van Bockstal* kan zich vinden in het idee van kwaliteitsstreven via bestekken en de cultuurparagraaf die Europa toelaat. Hij toont zich met het VFL ten volle bereid om in te gaan op de suggesties en initiatieven te ontwikkelen.

De heer *Philippe De Coene* meent dat er verschillende formules mogelijk zijn: de versoepeling van de vaste boekenprijs via de gehanteerde boekenprijs, het betrekken van het federale niveau, of het aanpakken van de randvoorwaarden voor de financiering van de bibliotheken op Vlaams niveau.

De heer *Bart Caron* herinnert eraan dat het prijsbeleid vooralsnog federale materie is. Hij ziet een overheveling somber in. Als het zover komt, staat men alweer drie jaar verder.

De heer *Philippe De Coene* ziet dat anders. Gemeenten zijn bevoegd om andere dan puur economische criteria op te nemen in een offerteaanvraag. Met dat instrument zou een lokaal bestuur de financiering van bibliotheken en cultuur kunnen koppelen aan bepaalde voorwaarden, zoals dergelijke offerteaanvragen.

Modelbestekken moeten vooral alle actoren sensibiliseren, stelt de heer *Bart Caron*. Toch vindt hij het voorstel iets om over na te denken, omdat het spanningen in nevenvelden kan wegnemen. Prioriteit is het belang van letteren en auteurs, en van het lezen.

De heer *Koen Van Bockstal* gaat verder in op de strips. Hij kan niet eenduidig stellen dat die het goed doen of net niet. In de meer traditionele stripomgeving zijn er nog altijd een aantal heel erg in trek. Toch staan ook die strips qua verkoopcijfers en bereik onder druk. De jongere generatie neigt evenwel meer naar de meer kwalitatieve, hoogstaande en meer literaire strips, die in Vlaanderen veel lagere oplages kennen. Dat genre heeft ondersteuning nodig, maar heeft tegelijk wel internationaal potentieel. Er wordt op beurzen opgemerkt dat men ver in de tijd vooruit is op dat vlak. De heer Van Bockstal is ervan overtuigd dat men deze unique selling proposition zoveel mogelijk moet uitbuiten. Het

gaat erom dat te doen en tegelijkertijd de volgende stap voor te bereiden om die voorsprong niet uit handen te geven. Het VFL is recent benaderd door een collectief van stripauteurs die zelf een uitgeverij hebben en een digitaal striptijdschrift willen opstarten. Ze hebben gevraagd of dat binnen de reglementering voor literaire tijdschriften in aanmerking kan komen. Daarop is bevestigend geantwoord.

Over het aankopen van een gebouw of een Vertalershuis is nog nooit nagedacht. Men is blij met de goedkopere oplossing die nu op handen is. Het was nooit de gewoonte van het fonds om te veel in bakstenen te investeren.

Over de krijtlijnen van het buitenlandbeleid wil de heer Van Bockstal voorzichtig zijn en nog niet te veel prijsgeven. Het driesporenidee met een vertaalbeleid, presentatiebeleid en ontwikkelingsbeleid vormt eigenlijk de kern van het buitenlandbeleid. Als er inspanningen geleverd worden met betrekking tot het buitenland, wordt ook altijd ten volle rekening gehouden met hoe snel er een return komt. Zeker de eerste twee jaar mogen geen spectaculaire resultaten verwacht worden. Dat is een kennismakingsperiode. Toch kan de spreker ook uitpakken met de mededeling dat de vertalingen voor China intussen spectaculair gestegen zijn. Het Chinees en China als vertaalmarkt kunnen tegen het volgende jaarverslag doorstoten tot de tweede plaats. Resultaten zijn derhalve mogelijk als de inspanningen duurzaam en degelijk zijn. Sleutel van de zaak is te bekijken hoe het er na vijf jaar voor staat. Eenmaal er ook een doorbraak wordt gemaakt voor de klassiekers, de moeilijke genres, poëzie, is men zeker dat men op een bepaalde markt succes boekt.

De heer Van Bockstal koestert de ambitie om de Angelsaksische markt te veroveren. Men is erin geslaagd bij een zeer kwaliteitsvolle uitgeverij in Engeland vijf boeken van Erwin Mortier in één beweging te laten vertalen naar het Engels en die worden stuk voor stuk uitgebracht. Dat is niet vanzelfsprekend en vergt jaren van inspanning en relatieopbouw met onder meer uitgevers.

Het terugverdieneffect van de Frankfurter Buchmesse wordt heel expliciet en gedetailleerd opgenomen in wat aan de Vlaamse Regering wordt bezorgd ter zake. Het gaat om return in mediawaarde, in toename van een aantal vertalingen, en in auteursrechten. Een gastlandschap levert volgens de spreker al minstens tien keer zoveel mediareturn op. Qua vertalingen kan men rekenen op twee- tot driemaal zoveel in Duitsland, maar ook in de andere landen. De heer Van Bockstal stelt dat ook is aangetoond dat na een gastlandschap men nooit terugzakt naar het niveau voordien. Vertalingen blijven op anderhalf keer zoveel. Dat maakt het de moeite waard.

Mevrouw *Yamila Idrissi* was al overtuigd van de returnmogelijkheden, maar ziet dat graag bevestigd.

Met betrekking tot de besparingen in Nederland, zegt de heer *Koen Van Bockstal* dat er besprekingen zijn gevoerd met het Agentschap Kunsten en Erfgoed. Zeer tegen de zin van het VFL is intussen afgesproken dat de woonplaats de bepalende factor zal zijn om uit te maken waar een auteur zijn of haar aanvraag indient. Nationaliteit is geen optie, vanwege de kans op discriminatie.

De heer Van Bockstal zou net zo lief zien dat de nieuwe medewerkster honderd percent van haar tijd kan wijden aan interculturaliteit en armoede, maar de takenpakketten van alle medewerkers situeren zich al in drie tot vier domeinen. Bij het Nederlands Letterenfonds werkt elke medewerker slechts aan één domein. De heer Van Bockstal prijst zich gelukkig met zijn hardwerkend team, dat ook de pluim voor het jaarverslag verdient.

Mevrouw *Yamila Idrissi* maakt het verschil tussen interculturaliteit en specifiek armoedebestrijding, waarrond ook via de Stichting Lezen veel knowhow wordt aangereikt. Interculturaliteit vergt pionierswerk en dat moet dan in een kwart van een voltijdse betrekking. Dat baart haar enige zorgen.

De heer *Koen Van Bockstal* meldt dat de medewerkster in kwestie al een ruime ervaring heeft met het thema. De spreker denkt ook dat er een mogelijkheid is voor het fonds in het kader van maatschappelijke betrokkenheid om een rol te spelen inzake boeken van gematigde islamdenkers die niet in het Nederlands te vinden zijn. Hij denkt dan in termen van vertaal- of productiesubsidies. Het is moeilijk om de grens te trekken tussen dit en het zelf uitgeven van boeken. Het blijkt niet eenvoudig een uitgever te vinden die daarin meestapt. De bereidheid is er bij het VFL. Eventueel kan via Onderwijs nog een initiatief genomen worden.

De daling inzake literaire tijdschriften heeft met de beslissing van het VFL niets te maken. Dat ligt aan het feit dat bepaalde literaire tijdschriften besloten om de handdoek in de ring te gooien. Het zijn vaak initiatieven van vrijwilligers en dat vraagt veel tijd en aandacht. Het nieuwe reglement moet dynamiek brengen in een sector die vaak stoffig en verstard is. Een literair tijdschrift dat van de Vlaamse overheid een substantieel bedrag krijgt, moet zich naar een aantal functioneringsparameters kunnen voegen. De heer Van Bockstal is niet van mening dat er meteen veel zullen verdwijnen. Eentje houdt er zelf mee op. De sector gaf bovendien zelf aan blij te zijn met het ambitieus en positief tijdschriftenbeleid. De benchmarkoefening moet op korte termijn resultaten opleveren.

Over de literaire canon is er goed nieuws. De heer Van Bockstal heeft het er recent over gehad met de Nederlandse Taalunie en het Nederlandse Letterenfonds. De literaire canon moet voor iedereen zeker digitaal beschikbaar zijn. Men is niet bereid nog veel subsidies te stoppen in iets dat uiteindelijk geen enkel resultaat geeft vanwege geen marktpotentieel. Men gelooft wel nog in een dynamische canon in plaats van een starre lijst met vijftig boeken. De canon moet aangepast zijn aan verschillende doelgroepen. In het kader van leesplezier en -bevordering is een canon van kinder- en jeugdliteratuur aangewezen, waar diepgaand leesplezier gegarandeerd is. Het VFL zowel als de NTU zijn bereid dat ontwikkelingsproces pragmatisch aan te pakken.

De verkoop van fysieke boeken via internet blijft ook veel hoger dan de verkoop van e-boeken. Er zit wel evolutie in. In percenten is de toename enorm, maar niet in absolute cijfers. Volgens de heer Van Bockstal is dat onder meer te wijten aan het feit dat Vlaanderen en België algemeen nog achterop hinken qua internetaankopen. Sommige landen hebben heel sterke internetplatformen, zoals Bol.com en Amazon.com. De weinige initiatieven in België zijn ook niet erg attractief. Het gaat ook om economische dynamiek. Bol.com zou aangekondigd hebben de Vlaamse markt veel assertiever te willen benaderen. Amazon.com wil nog voor eind 2013 een vestiging in Nederland openen. Die laatste heeft met het oog op e-boeken ook eigen e-readers ontwikkeld. Dat pusht de verkoop van e-boeken. Uit onderzoek blijkt echter dat de e-reader niet lang meer te gaan heeft. I-pads en tablets zijn allicht de toekomst voor e-books. Derhalve zijn de Vlaamse en Nederlandse uitgevers enigszins voorzichtig in hun investeringsbeleid voor e-readers en e-books. Zodra zeker is wat het formaat wordt, verwacht de spreker ook in Vlaanderen een boom-effect.

De heer Van Bockstal raadt alle uitgevers aan de content niet uit handen te geven aan de grote internetplatformen. Dat zijn absoluut geen cultuurspelers. Ze streven naar een monopoliepositie. Daarin schuilt nog een reden om aandacht te besteden aan de boekhandel, onafhankelijk of in keten. Dat is de etalage. Dat het e-boek en die platformen nog niet sterk staan, vindt de spreker dan ook vooralsnog goed nieuws.

De werkingskosten ziet de heer Van Bockstal op termijn dalen. Vanaf 2014 verwacht hij dat de werkingskosten en de personeelskosten dalen tot respectievelijk 23 percent en 15 percent. Veel verder zakken kan niet meer.

Met klachten wordt in alle openheid omgesprongen. Twee auteurs die niet tevreden bleken over wat ze toegekend kregen, heeft de heer Van Bockstal aangeraden om een nadere motivering te vragen en in beroep te gaan. Hij werkt graag heel direct, belt hen op of gaat de personen in kwestie opzoeken. Jaar na jaar daalt het aantal klachten.

De vraag of men non-fictie kan uitrollen binnen dezelfde enveloppe is een van de dingen die even on hold geplaatst worden. Als het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse doorgaat, dan is er aardig wat voorzien qua vertaalbudget en voor het ontwikkelen van wat economisch belangrijk is. Vanuit die middelen wil het VFL al een stevige voorzet geven aan het non-fictiebeleid. De spreker hoopt dat de Frankfurter Buchmesse zal uitwijzen dat dat terecht was en dat de volgende Vlaamse Regering er ook geld voor wil vrijmaken.

De daling inzake literaire organisatie en manifestaties heeft vooral te maken met verschuivingen en zaken die niet langer bij het VFL zitten. De daling van vertalingen in het buitenlandbeleid reflecteert deels de moeilijke economische context. Dat wordt vrij goed opgevangen door op meerdere markten te werken. Er wordt bovendien daarin weer een stijging verwacht met de aanpassing van de reglementering.

In het kader van de auteurslezingen wordt voorlopig minder belang gehecht aan kwalitatieve criteria om op de auteurslijst te komen. Het VFL hanteert op dit moment veeleer formele criteria, zoals minstens twee boeken uitgebracht hebben bij een professionele uitgeverij. Zo kwamen er meer dan 50 auteurs bij op de lijst. Het geheel is ook uitgebreid naar zorginstellingen en ziekenhuizen, omdat men daarop meer wil inzetten.

De heer Van Bockstal ziet de samenwerking met Nederland niet als een verplichting, maar als een kans. Hij ervaart een ernstige betrokkenheid – ook vanuit het Nederlandse Letterenfonds en de NTU – bij alle gezamenlijke activiteiten.

De heer *Jos Geysels* merkt op dat er op cultureel gebied een vermeende verwijdering is tussen de noordelijke en zuidelijke Nederlanden. Dat is empirisch moeilijk te bewijzen. Vlaanderen wordt op het gebied van de letteren en het boek assertiever, wat blijkt uit de marketing van uitgeverijen. Dat wordt opgemerkt in Nederland. Een aantal Vlaamse schrijvers krijgen er meer bekendheid en uitgeverijen beginnen zich er te positioneren. Nederland komt uit een gidslandpositie en Vlaanderen is niet langer aanhangsel, maar staat intussen voorop in de samenwerking rond de Frankfurter Buchmesse. Er is een verandering ingezet. Het VFL wenst gesteund te worden in de samenwerkingsgedachte die het aanhoudt. Intensief samenwerken rond de Nederlandse taal, gekoppeld aan de letteren en daarmee voluit in het buitenland naar buiten komen, is voor het VFL geen voorbijgestreefd project.

De heer *Koen Van Bockstal* kan nog niet in detail vastleggen hoe de samenwerking met het Netwerk tegen Armoede zal verlopen. Leesweb komt bij het VFL terecht en er is de samenwerking met Wablieft. Men wil ook in die richting verder, zonder echt top down te bepalen wat er moet gebeuren. Het moet vanuit die organisaties zelf komen.

De heer *Paul Delva* wil nog weten wat de inkrimping van de boekenmarkt met 1,4 percent inhoudt.

De heer *Erik Arckens* vraagt hoe het veld zelf de sluiting van vijf onafhankelijke boekhandels heeft ervaren. Hij informeert naar relatie van het VFL tot dat terrein. Is de oorzaak alleen te zoeken bij de gereglementeerde boekenprijs?

De heer *Bart Caron* zoekt naar een toekomstvisie voor de samenwerking met de NTU. Die verliep in het verleden niet altijd even vlot, en wordt door de beperking van het budget in Nederland nog beknot. Zelf is hij overtuigd van het nut van een goede samenwerking, onder meer met het Nederlandse Letterenfonds. De nieuwe secretaris-generaal van de NTU komt uit het boekenvak. Dat kan kansen bieden.

De heer *Koen Van Bockstal* geeft aan dat de inkrimping met 1,4 percent van de boekenmarkt de omzet behelst. De boekenverkoop in absolute aantallen boeken gaat echter niet achteruit, zelfs integendeel. De gemiddelde prijs per boek is wel gezakt en dat maakt het moeilijk om een gezonde marge op een boek over te houden. Uit de cijfers van GfK – een internationaal marktonderzoeksbureau dat wekelijks negentig percent van de Vlaamse boekenmarkt in kaart brengt – blijkt er absoluut geen terugval in boekenverkoop, maar zelfs een lichte vooruitgang ten belope van 3,5 percent. Dat valt dus heel goed mee in vergelijking met ander omringende landen.

De heer Van Bockstal beaamt dat de prijsdruk een belangrijke reden is voor de ontwikkelingen bij de onafhankelijke boekhandels. In 1970 waren er 282 onafhankelijke boekhandels, in 1988 nog 113 en intussen nog maar 80. De grootste slachtpartij in de sector kwam er met de komst van Fnac en Club in het land. Op dat ogenblik begon de grootdistributie ook boeken te verkopen. Het VFL en BoekenOverleg willen aan de noodrem trekken, om te voorkomen dat de boeksector overkomt wat er in de muziekindustrie is gebeurd, toen de grote spelers oordeelden dat ze met de komst van het internet die onafhankelijke partners niet langer nodig hadden. De muziekindustrie zou wat graag op die stappen terugkeren, want de grote platformen hebben alleen druk gezet op de prijs en de winstmarge en de content hebben ze cadeau gegeven. Bij een cultuurproduct als het boek moet de intrinsieke meerwaarde ook strategisch bekeken worden. Muziek zit ook nog op radio en televisie. Boeken hebben een etalage nodig en een boekhandel om de potentiële klant te confronteren met het product. Daarnaast is de concurrentie in de vrijetijdssector met onder meer de gamesmarkt en telefonie veel uitgebreider geworden.

De spreker waarschuwt voor ‘bestselleritis’. Het belang van de top twintig neemt jaarlijks toe. Steeds minder boeken nemen een steeds groter aandeel in van de verkoop. Dat gaat de diversiteit van het aanbod tegen. Juist op die top twintig kunnen onafhankelijke boekhandels niet meer scoren, omdat ze overal te koop worden aangeboden. De heer Van Bockstal pleit fervent voor een masterplan voor de onafhankelijke boekhandel vanuit een overleg tussen alle betrokken partijen.

De heer *Erik Arckens* vraagt zich af of het zinvol zou zijn als de onafhankelijke boekhandels zelf allemaal online zouden gaan om hun aanbod voor te stellen. Dat zou een overzicht bieden van het boek dat niet breed wordt besproken, terwijl er heel wat goede boeken worden uitgegeven.

De heer *Koen Van Bockstal* neemt dergelijke ideeën graag mee. Het VFL is al in overleg met Confituur, een verzameling van 26 onafhankelijke boekhandels die intussen al in de boekenbijlage van De Morgen komen en ook een website willen uitwerken. Het is zoeken naar de betere juridische vorm voor het concept en dan bestaat volgens de spreker de mogelijkheid om op een structurele manier steun te verlenen.

Naar de gevolgen van de besparingen bij de NTU heeft de heer Van Bockstal net zo goed het raden. Er zijn wel al drie zaken concreet afgesproken om samen te doen. Er is een programma Writers in Residence uitgewerkt. Het is de bedoeling met vijf belangrijke afdelingen neerlandistiek in Europa en wisselend om de twee jaar in de Verenigde Staten een residentiewerking op te zetten waar auteurs naartoe worden gestuurd. Ze werken daar met studenten neerlandistiek en plaatselijke boekhandels een programma uit. De NTU zou dat in belangrijke mate financieel ondersteunen. Het concept is uitgezet door het VFL en het Nederlandse Letterenfonds. Verder is er Ken je Buren en de Vertalersgeluktournee. Qua grensoverschrijdend verkeer wil men met de nieuwe secretaris-generaal van de NTU bekijken hoe dat nog intensiever kan. Waar er verder geschrapt zal worden, kan de heer Van Bockstal niet voorspellen.

De heer *Philippe De Coene*, voorzitter, bedankt de sprekers voor hun uiteenzetting en toelichtingen.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Marius MEREMANS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CANON	Cultuurcel van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming
CeLT	Culturele en Literaire Tijdschriften
CeMIS	Centum voor Migratie en Interculturele Studies
CTO	Centrum voor Taal en Onderwijs
ELV	Expertisecentrum Literair Vertalen
F.I.T.	Flanders Investment & Trade
GfK	Growth from Knowledge
IBBY	International Board on Books for Young People
IPC	Interparlementaire Commissie
NTU	Nederlandse Taalunie
PEN	Poets, Playwrights, Editors, Essayists, Novelists
SDL	Steunpunt Diversiteit en Leren
VAF	Vlaams Audiovisueel Fonds
VAV	Vlaamse Auteursvereniging
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren
VUV	Vlaamse Uitgeversvereniging